

ANKARA'DAKİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRME BİÇİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI (*)

H. Alper GÜNGÖRMÜŞ

Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

A. Azmi YETİM

Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.

Cemal ÇALIK

Gazi Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ankara.

Özet

Bu çalışmanın amacı; Ankara ilinde bulunan beden eğitimi ve spor yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının boş zamanlarını nelerde, nasıl değerlendirdiği ve boş zamanlarını değerlendirmenin iş verimlerini ne şekilde etkilediğini belirlemeye yöneliktir.

Bu çalışmanın evreni; Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları ve Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda görev yapan öğretim elemanları içerisinde random (yansız örneklem) metodu ile seçilen 103 kişi araştırma kapsamına alınmış, 20 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 10.0 istatistik programı kullanılarak yüzde, frekans dağılımları ve bazı sorulara χ^2 uygulanmıştır. Sonuçların yorumunda $p < 0.05$ anlamlılık derecesi kabul edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre; öğretim elemanlarının %62.1'inin araştırma görevlisi, %77.7'sinin erkek olduğu tespit edilmiştir. Öğretim elemanlarının %65'i evli ve %70'inin eşleri çalışmaktadır. Öğretim elemanlarının günlük boş zaman faaliyetlerine %38.8'i 2 saat katılırken, %72.8'i daha fazla boş zamana sahip olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak; öğretim elemanlarının boş zamanlarını daha çok açık alanda ve spor tesislerinde değerlendirdikleri tespit edilmiş, boş zamanlarında spor yaparak, spor müsabakaları izleyerek, televizyon seyrederek, kitap, dergi ve gazete okuyarak geçirdikleri görülmektedir. Boş zamanlarında spor yapmanın dinlendirici olduğu ve sağlığa olumlu etki yaptığı gözlenmiştir. Boş zaman faaliyetlerine katılamama nedenleri ise yeterli vakitlerinin olmadığı ve ekonomik yetersizlik olduğu tespit edilmiştir. Boş zaman faaliyetlerine katılımlarının iş verimlerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretim elemanları, boş zaman, rekreasyon

* Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları İşbirliği ile "Spor Yönetimi ve Ekonomisi Sempozyumu"nda 5-6 Aralık 2003 tarihinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

RESEARCH ON SPENDING THE LEISURE TIME OF LECTURERS WORKED IN SCHOOLS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN ANKARA

Abstract

The subject of this study is about the variety of instruction staff's leisure time employed at Physical Training and Sports Academy in Ankara.

The media of this study includes 103 staffs chosen with the fortuitous epitome method from Gazi University, Ankara University, Middle East Technical University Physical Training and Sport Academy and Hacettepe University Physical Training and Sport Academy; and a 20 questions test is applied. Data received from the tests are interpreted with SPSS statistics programme and percentage, frequency dispersion and X² are applied on this data.

In accordance with the study data %62.1 of instruction staff is research personnel and % 77.7 of them are male. %65 of instruction staff is married and %70 of them are employed. While %38.8 of instruction staff joins the daily leisure time actions, %72.8 of them indicated that they want more daily leisure time.

In conclusion, it is figured out that the instruction staffs are spending their leisure time at sportive facilities and outdoors, playing sportive games, watching sportive competitive, reading books, magazines and papers. It is observed that playing sportive games on free times is recreational and good for health. The reasons of not to join the leisure time activities are figured out as people don't have enough time or lack of money. It is observed that for them of people, participiating leisure time activities benefit their business effectiveness.

Keywords: instruction staff, leisure time, recreation

Giriş

Günümüzde çağdaş başarıya giden yolu etkili çalışma olarak nitelendiriyoruz. Etkili çalışmak, zamanı belirlenmiş öncelikler doğrultusunda programlı olarak kullanmaktadır. Böyle bir çalışma düzeni içinde eğlenmeye, dinlenmeye ve problemlere geniş çaplı bakabilmeye her zaman imkân vardır.⁽¹⁾

19. yüzyılın başlarında 14-15 saat olan çalışma zamanı,⁽¹⁶⁾ 20. yüzyılın başında günlük 11-12 saate⁽¹⁴⁾ ve günümüzde 8 saate kadar düşmüştür.⁽²⁰⁾ Dünya ekonomisinin büyümesi, teknolojik gelişmelerin hızlanması insanların boş zamanlarını arttırmıştır.^(21,22) Boş zamanların artması, boş zaman eğilimlerini gerekli kılmıştır.

Boş zaman tamamıyla isteğe bağlı bir uğraşı bütünlüğünü dile getirir. Bu uğraşı dinlenme, rahatlama, bilgi ve görgüsünü artırma, psikolojik ve fizyolojik zevklerinde doyumunu gerçekleştirme, toplumsal hizmet katkısında bulunarak ahlâki inancın gereğini yerine getirme, yaratıcı yeteneklerini geliştirme biçiminde ve tüm bu faaliyetlerde herhangi bir çıkar amacı gütmemek üzere gerçekleştirilen uğraşlardır.⁽³⁾ Boş zaman, kişinin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorluklardan yada bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir etkinlik ile uğraşacağı zamandır.⁽²⁾ Bir başka deyişle kullanımı isteğe bağlı zaman⁽⁴⁾, boş zamandır. Boş zamanda ve tek başına, grupla, araçlı, araçsız, açık veya kapalı alanlarda, kent içi veya kent dışında, bir organizasyon içinde veya dışında zorunlu olmadan seçilen zevk ve neşe verici her türlü

etkinliklere rekreasyon denilmektedir. ^(5,17,18,19) Etkinlikler genellikle, kendisi dışında bir ödülü bulunmayan, dıştan gelen bir zorlamayla değil, içten gelen bir istekle yapılmaktadır. ⁽⁵⁾ Rekreasyon kişinin temel gereksinimidir. ⁽¹²⁾ Rekreasyon faaliyetleri arasında en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlardan biri sportif aktivitelerdir. ^(7,8) Boş zaman faaliyetlerinin yapılabilmesi, o ülkenin sosyal ve ekonomik gelişme seviyesi ile ilgilidir. Teknoloji üretebilen ve devamlı yenileyebilen ülkeler, boş zaman faaliyetlerine imkân verecek ortamı sağlayarak sporun gelişmesine katkıda bulunmaktadır. ⁽¹³⁾

Çağımızda toplumların refah ve kültür düzeylerinin bir göstergesi olarak anlam kazanan spor, sosyal ve kültürel hayatta giderek önemli olmaktadır. ⁽¹⁵⁾ Modern toplumlarda, boş zamanların değerlendirilmesinde en çok başvurulan yollardan biriside spordur. ⁽⁶⁾

Spor, insanların boş zamanlarını karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon ise, sporun topluma yaygınlaşması, tanınması ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmektedir. ⁽⁵⁾

Bu çalışmada ki amacımız, Ankara'daki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda görev yapan öğretim elemanlarının boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinin araştırılması olacaktır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma ; Ankara'da bulunan Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda görev yapan öğretim elemanlarının boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinin araştırılmasına yöneliktir. Öğretim elemanları arasından random (yansız örneklem) metodu ile seçilen 103 kişi araştırma kapsamına alınmıştır. Boş zamanları değerlendirme biçimleri ile ilgili olarak hazırlanan 20 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anketin bazı soruları çoktan seçmeli olduğundan frekans değerleri 103 katılımcının üstüne çıkmaktadır. Anketlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 10.0 istatistik programı kullanılarak yüzde ve frekans dağılımları yapılmıştır. Ayrıca öğretim elemanlarının cinsiyet ve akademik unvanlarının, boş zaman faaliyetlerine yeterince katılabile ve daha fazla boş zamana sahip olma durumları arasındaki farklar X² ile tespit edilmiş, sonuçların yorumunda p<0.05 anlamlılık derecesi kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Öğretim Elemanlarının Kişisel Bilgileri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Bayan	23	38798
	Bay	80	77.7
	Toplam	103	100
Yaş	21-25	13	38880
	26-30	23	38798
	31-35	29	38776
	36-40	9	8.7
	41 ve üzeri	29	38776
	Toplam	103	100
Medeni Hal	Bekar	36	35.0
	Evli	67	65.0
	Toplam	103	100
Akademik Unvan	Prof. Dr.	8	7.8
	Doç. Dr.	3	2.9
	Yard. Doç. Dr.	14	38881
	Öğretim Görevlisi	10	9.7
	Araştırma Görevlisi	64	62.1
	Okutman	3	2.9
	Uzman	1	1.0
	Toplam	103	100
Görev Süreleri	1-4 yıl	26	38773
	5-9 yıl	34	33.0
	10-14 yıl	12	38909
	15-19 yıl	8	7.8
	20 yıl ve üzeri	23	38798
	Toplam	103	100

Tablo 1'e bakıldığında, araştırma kapsamına alınan öğretim elemanlarının, %77.7'si erkek, %28.2'si 31-35 ile 41 ve üzeri yaş, %33'ü 5-9 yıl görev yapmış, %62.1'i araştırma görevlisi, %65'inin evli ve %70'inin eşlerinin çalıştığı görülmektedir.

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Boş Zamanları Değerlendirmede Zorluk Çekme Durumları

Boş zamanları değerlendirmede zorluk çekiyor musunuz?	f	%
Evet	14	13.6
Hayır	61	59.2
Bazen	28	27.2
Toplam	103	100

Tablo 2'de verilenlere göre, öğretim elemanlarının %59.2'si boş zamanları değerlendirmede zorluk çekmedikleri, %13.6'sı boş zamanları değerlendirmede zorluk çektikleri görülmektedir.

Tablo 3. Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Faaliyetlerine Yeterince Katılabilme Durumları

Boş zaman faaliyetlerine yeterince katılabiliyor musunuz?	f	%
Evet	58	56.3
Hayır	45	43.7
Toplam	103	100

Tablo 3'te izlendiği gibi öğretim elemanlarının %56.3'ü boş zaman faaliyetlerine yeterince katıldığı görülürken, %43.7'si boş zaman faaliyetlerine yeterince katılmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Elemanlarının Boş Zaman Faaliyetlerine Günlük Katılım Süreleri

Boş zaman faaliyetlerine günlük ne kadar vakit ayırabiliyorsunuz?	f	%
Hiç Katılmıyorum	7	6.8
1 saat	37	35.9
2 saat	40	38.8
3 saat	16	15.9
4 saat ve daha fazla	3	2.9
Toplam	103	100

Tablodan izlenebileceği gibi, öğretim elemanlarının %38.8'inin boş zaman faaliyetlerine günlük 2 saat katıldığı, %6.8'inin boş zaman faaliyetlerine hiç katılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Boş Zaman Faaliyetlerine Haftalık Katılım Süreleri

Boş zaman faaliyetlerine haftalık ne kadar vakit ayırabiliyorsunuz?	f	%
Hiç Katılmıyorum	8	7.8
1 gün	35	34.0
2 gün	27	26.2
3 gün	21	20.4
4 gün ve daha fazla	11	10.7
Toplam	103	100

Tablo 5'deki verilere göre, öğretim elemanlarının %34'ünün haftalık boş zaman faaliyetlerine 1 gün katıldığını, %7.8'inin boş zaman faaliyetlerine hiç katılmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Faaliyetlerini Tercih Etme Nedenleri

Boş zaman faaliyetlerini tercih etme nedenleriniz nelerdir?	f	%
Arkadaşlarla birlikte olabiliyorum	67	34.7
Tesis, araç ve gereç müsait, programı bana uyuyor	15	7.8
Faaliyet yerine kolayca ulaşabiliyorum	18	9.3
Yapabileceğim başka bir etkinlik yok	12	6.2
Güzel bir ortam var	37	19.1
Fazla para harcamamı gerektirmiyor	23	12.0
Diğer	21	10.9
Toplam	193	100

Yukarıdaki tablodan da izleneceği gibi, öğretim elemanları %34.7'sinin arkadaşlarıyla birlikte olabildikleri için, %6.2'sinin yapabileceği başka bir etkinlik olmadığı için boş zaman faaliyetlerini tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 7. Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmama Nedenleri

Boş zaman faaliyetlerine katılmıyorsanız nedenleriniz nelerdir?	f	%
Ekonomik yetersizliğimden dolayı katılmıyorum	21	16.6
Boş zamanları faaliyetlerle doldurmak gibi alışkanlığım yok	3	2.4
Arkadaş/sosyal teşviklere sahip değilim	-	-
Faaliyetlerle ilgili bilgim yok	6	4.8
Araç/gereç yetersiz, programım uymuyor	30	23.8
Yeterli vaktim yok	10	7.9
Diğer	6	4.8
Cevapsız	50	39.7
Toplam	126	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi, öğretim elemanlarının %39.7'si boş zaman faaliyetlerine katıldıkları için bu soruyu işaretlemediği, %23.8'i araç/gereç yetersizliği, programının uymadığı için, %2.4'ü boş zamanları faaliyetlerle doldurmak gibi bir alışkanlığının olmadığı için boş zaman faaliyetlerine katılmadıkları görülmektedir.

Tablo 8. Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Yerleri

Boş zaman faaliyetlerine katılım yerleriniz nelerdir?	f	%
Evde	57	27.9
Lokal/Kahve/Dernek v.b	11	5.4
Açık alanlarda	71	34.8
Spor tesislerinde	65	31.9
Toplam	204	100

Tablo 8'e bakıldığında öğretim elemanlarının, %34.8'inin açık alanlarda, %5.4'ünün lokal/kahve/dernek v.b. gibi yerlerde boş zaman faaliyetlerine katıldıkları görülmektedir.

Tablo 9. Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Faaliyetlerine Kimlerle Katıldıkları

Boş zaman faaliyetlerine kimlerle katılıyorsunuz?	f	%
Ailemle	46	31.1
Yalnız	30	20.3
Arkadaş grubu ile	72	48.6
Toplam	148	100

Tablo 9'daki verilere göre, öğretim elemanlarının %48.6'sının arkadaş grubu ile, %20.3'ünün yalnız boş zaman faaliyetlerine katıldığı görülmektedir.

Tablo 10. Katılımcıların Akşamları Boş Saatlerde Yaptığı Etkinlik Türleri

Akşamları boş saatlerde yaptığınız etkinlikler nelerdir?	f	%
Kitap, dergi ve gazete okurum	61	15.6
Müzik dinlerim	33	8.5
Televizyon seyredirim	66	17.0
Lokal ve kahveye giderim	15	3.8
Eğlence yerlerine giderim	16	4.1
Gezerim	27	6.9
Dinlenirim	39	10.0
Müzik aleti çalarım	7	1.8
Sinema ve tiyatroya giderim	23	5.9
Alış-veriş yaparım	18	4.6
Arkadaş ziyaretlime giderim	29	7.4
Spor yaparım	56	14.4
Toplam	390	100

Tablo 10'dan izleneceği gibi, öğretim elemanları %17'sinin televizyon seyrederek, %1.8'inin müzik aleti çalarak akşamları boş saatlerini değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 11. Öğretim Elemanlarının Hafta Sonları Boş Saatlerde Yaptığı Etkinlik Türleri

Hafta sonları boş saatlerde yaptığınız etkinlikler nelerdir?	f	%
Spor yaparım	63	15.7
Spor müsabakaları seyredirim	41	10.2
Pikniğe giderim	38	9.5
Dinlenirim	35	8.7
El işleri ve sanatla ilgilenirim	6	1.5
Lokal ve kahveye giderim	10	2.5
Gezerim	41	10.2
Alış-veriş yaparım	36	9.0
Televizyon seyredirim	36	9.0
Müzik dinlerim	21	5.2
Arkadaş ziyaretlerine giderim	37	9.2
Kitap okurum	37	9.2
Toplam	401	100

Tablo 11’de izlendiği gibi, öğretim elemanları hafta sonları boş saatlerinde %15.7’si spor yaptığı, %1.5’inin el işleri ve sanatla ilgilendiği tespit edilmiştir.

Tablo 12. Boş Zaman Faaliyetlerinin Öğretim Elemanları Üzerinde Bıraktığı Etkileri

Boş zaman faaliyetlerinin üzerinizde bıraktığı etkiler nelerdir?	f	%
Dinlendirici buluyorum	77	24.8
Zevk verici buluyorum	50	16.1
Eğlendirici buluyorum	52	16.8
Sağlığıma olumlu etki yapıyor	57	18.4
Sosyal statü sağlıyor	20	6.5
Kolay ilişki kurup çevrem genişliyor	23	7.4
Eğitici buluyorum	25	8.1
Diğer	6	1.9
Toplam	310	100

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, öğretim elemanları boş zaman faaliyetlerini %24.8’inin dinlendirici bulduğu, %6.5’inin sosyal statü sağladığı görülmektedir.

Tablo 13. Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Faaliyetlerine Katılımları İş Verimlerini Etkileme Şekilleri

Boş zaman faaliyetlerine katılımınız çalışmanızı ne şekilde etkiliyor?	f	%
Çalışmamı engelliyor	11	10.7
Çalışmamı engellemiyor	28	27.2
Daha rahat çalışmamı sağlıyor	60	58.3
Cevapsız	4	3.9
Toplam	103	100

Tablo 13'e baktığımızda, öğretim elemanları boş zaman faaliyetlerine katıldığı zaman %58.3'ünün daha rahat çalıştığını, %10.7'sinin boş zaman faaliyetlerine katılımın çalışmalarını engellediği görülmektedir.

Tablo 14. Öğretim Elemanlarının Daha Fazla Boş Zamana Sahip Olma İhtiyacı

Daha fazla boş zamana sahip olmak ister misiniz?	f	%
Evet	75	72.8
Hayır	27	26.2
Cevapsız	1	1.0
Toplam	103	100

Tablo 14'e baktığımızda, öğretim elemanları daha fazla boş zamana sahip olmak ister misiniz sorusuna %72.8'inin evet isterim dediği, %26.2'sinin hayır istemem dediği görülmektedir.

Tablo 15. Öğretim Elemanlarına İmkân Verildiğinde Tercih Edeceği Etkinlik Türleri

Daha fazla boş zamanınız olsaydı yapmak istediğiniz etkinlikler nelerdir?	f	%
Tiyatro ve sinemaya giderdim	55	19.5
Spor yapardım	47	16.6
Dinlenirdim	41	14.5
Gezerdim	18	6.4
Kitap, dergi ve gazete okurdum	31	11.0
Arkadaş ziyaretlerine giderdim	25	8.9
El işleri ve sanatla ilgilenirdim	25	8.9
Spor müsabakaları izlerdim	31	11.0
Diğer	9	3.2
Toplam	282	100

Tablo 15'de görüldüğü gibi, öğretim elemanlarına imkân verildiği takdirde %19.5'inin tiyatro ve sinemaya gideceği, %6.4'ünün gezeceği görülmektedir.

Tablo 16. Öğretim Elemanlarının Cinsiyeti İle Boş Zaman Faaliyetlerine Katılabilme Durumları Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Erkek	45	77.6	35	77.8	80	77.7
Bayan	13	22.4	10	22.2	23	22.3
Toplam	58	100	45	100	103	100

$\chi^2=0.001$ s.d =1 $p>0.05$

Tablo 16'da öğretim elemanlarının cinsiyeti ile boş zaman faaliyetlerine yeterince katılabilme durumları yapılan X^2 çözümlemesine göre $P<0.05$ düzeyinde birbirinden bağımsızdır.

Tablo 17. Öğretim Elemanlarının Cinsiyeti İle Daha Fazla Boş Zamana Sahip Olma Durumları Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Erkek	58	77.3	21	77.8	79	77.5
Bayan	17	22.7	6	22.2	23	22.5
Toplam	75	100	27	100	102	100

$\chi^2=0.002$ s.d =1 $p>0.05$

Tablo 17'de öğretim elemanlarının cinsiyeti ile daha fazla boş zamana sahip olma durumları yapılan X^2 çözümlemesine göre $P<0.05$ düzeyinde birbirinden bağımsızdır.

Tablo 18. Öğretim Elemanlarının Akademik Unvanları İle Boş Zaman Faaliyetlerine Yeterince Katılabilme Durumları Arasındaki İlişki

Akademik Unvanınız	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Öğretim Üyesi (Prof. Dr.,Doç Dr., Yard. Doç. Dr.)	14	24.1	11	24.4	25	24.3
Öğretim Elemanı (Araş. Gör., Öğret. Gör., Oktm., Uzm.)	44	75.9	34	75.6	78	75.7
Toplam	58	100	45	100	103	100

$\chi^2=0.001$ s.d =1 $p>0.05$

Tablo 18'de öğretim elemanlarının akademik unvanları ile boş zaman faaliyetlerine yeterince katılabilme durumları yapılan X^2 çözümlemesine göre $P<0.05$ düzeyinde birbirinden bağımsızdır.

Tablo 19. Öğretim Elemanlarının Akademik Unvanları İle Daha Fazla Boş Zamana Sahip Olma Durumları Arasındaki İlişki

Akademik Unvanınız	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Öğretim Üyesi (Prof. Dr.,Doç Dr., Yard. Doç. Dr.)	19	25.3	6	22.2	25	24.5
Öğretim Elemanı (Araş. Gör., Öğret. Gör., Oktm., Uzm.)	56	74.7	21	77.8	77	75.5
Toplam	75	100	27	100	102	100

$$x^2=0.105 \quad s.d=1 \quad p>0.05$$

Tablo 19'de öğretim elemanlarının akademik unvanları ile daha fazla boş zamana sahip olma durumları yapılan X^2 çözümlemesine göre $P<0.05$ düzeyinde birbirinden bağımsızdır.

Tartışma ve Sonuç

Ankara'da bulunan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda görev yapan öğretim elemanlarının boş zamanlarını değerlendirme biçimleri üzerine yapılan bu araştırmada öğretim elemanlarının boş zamanlarını nerelerde, nasıl değerlendirdiği ve boş zamanlarını değerlendirmenin iş verimlerini ne şekilde etkilediği araştırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğretim elemanlarının, %77.7'si erkek, %28.2'si 31-35 ile 41 ve üzeri yaş, %33'ü 5-9 yıl görev yapmış, %62.1'i araştırma görevlisi, %65'inin evli ve %70'inin eşlerinin çalıştığı görülmektedir (Tablo 1).

Öğretim elemanları, %59.2'si boş zamanları değerlendirmede zorluk çekmediklerini belirtirken (Tablo 2), %56.3'ünün boş zaman faaliyetlerine yeterince katıldığı görülmektedir (Tablo 3). Karaküçük⁽⁵⁾ yaptığı çalışmada, öğretmenlerin %46.4'ü boş zamanları değerlendirmede güçlük çekmedikleri, %33.8'i bazen güçlük çektiklerini, %16.6'sı güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Sonuçlarımız bu çalışmayla paralellik göstermektedir.

Öğretim elemanlarının, %60.2'si boş zaman faaliyetlerine haftada 1-2 gün katıldıkları gözlenirken, %74.7'si günlük 1-2 saat katıldıkları görülmektedir. Afyon ve arkadaşlarının⁽⁹⁾ yaptığı çalışmada, öğretmen ve öğretim elemanları boş zaman faaliyetlerine %38.7'si hiç katılmazken, %46.6'sı 1-2 saat katıldıklarını belirtmiş, haftalık boş zaman faaliyetlerine %47.3'ü hiç katılmazken, %35.3'ü 1-2 saat katıldıklarını belirtmişlerdir. Sonuçlarımız bu çalışmayla paralellik taşımamaktadır. Afyon ve arkadaşlarının⁽⁹⁾ yaptığı çalışmada, öğretim elemanları ve öğretmenlerin belirli bir bölümü boş zamanlarının farkında değildiler.

Öğretim elemanları, boş zaman faaliyetlerini arkadaşları ile birlikte olabildikleri için (%34.7) ve güzel bir ortam olduğu için (%19.1) tercih etmişler (Tablo 6), boş zaman faaliyetlerine katılamama nedenleri ise %23.8'i araç/gereç yetersiz olduğu, programı uymadığı için ve %16.6'sı ekonomik yetersizlikten dolayı katılamadığıdır (Tablo 7).

Öğretim elemanları, boş zaman faaliyetlerinde genelde açık alanları ve spor tesislerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Faaliyetlere daha çok arkadaş grubuyla ve aileleriyle katıldıkları görülmektedir. Afyon ve arkadaşlarının ⁽⁹⁾ yaptıkları çalışmada öğretim elemanları ve öğretmenlerin, %46'sı evde ve açık alanda, %22.7'si spor tesislerinde boş zamanlarını değerlendirdikleri ve faaliyetlere %49.3'ü ailesiyle, %39.3'ü yalnız katıldıklarını tespit etmişlerdir.

Katılımcıların, akşamları daha çok televizyon seyrettikleri, kitap, dergi, gazete okudukları ve spor yaptıkları görülmektedir. Pulur ⁽¹⁰⁾, yaptığı çalışmada Kırıkkale Üniversitesi öğretim elemanları boş zamanlarında kitap, dergi, gazete okuduklarını (%22.3), televizyon seyrettiklerini (%18.0) ve spor yaptıklarını (%15.9) belirtmişlerdir. Bu çalışma elde ettiğimiz sonuçla aynı doğrultudadır.

Öğretim elemanları, boş zaman faaliyetlerinin üzerlerinde bıraktığı etkileri, bir kısmı dinlendirici bulurken, bir kısmı da sağlığına olumlu etki yaptığını ve eğlendirici bulduklarını belirtmişlerdir (Tablo12). Bu sonuca paralel olarak; öğretim elemanlarının, boş zaman faaliyetlerine katılımları daha rahat çalışmalarını sağladığı ve çalışmalarını engellemediğini belirtmişlerdir (Tablo 13). Ekici ve arkadaşları ⁽²³⁾ yaptıkları çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin başarılı olduklarını (%79.4) belirtmişler. Sonuçlarımız bu çalışmayla paralellik taşımaktadır.

Öğretim elemanlarının, büyük bir çoğunluğu (%72.8) daha fazla boş zamana sahip olmak istediklerini belirtmişlerdir. Pulur ⁽¹⁰⁾, yaptığı çalışmada Kırıkkale Üniversitesi öğretim elemanları ve idari personellerinin daha az çalışıp, daha fazla boş zamana ihtiyaçlarının olmadığını (öğretim elemanları %70, idari personel %60) belirtmişlerdir. Sonuçlarımız bu çalışmayla paralellik taşımamaktadır.

Öğretim elemanlarına imkân verildiği takdirde, genellikle tiyatro ve sinema gideceklerini, spor yapacaklarını ve dinleneceklerini belirtmişlerdir (Tablo 15). Özdemir ⁽¹¹⁾, yaptığı çalışmada Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarının %78'inin genellikle öğrencilerine ders dışı zaman ayırdığını, onlarla bilimsel, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katıldıklarını tespit etmiştir. Bu çalışma yaptığımız çalışma ile aynı doğrultudadır.

X^2 testinin sonuçlarına göre, öğretim elemanlarının cinsiyetleriyle, boş zaman faaliyetlerine yeterince katılabilme durumları ve daha fazla boş zamana sahip olma istekleri arasında ve öğretim elemanlarının akademik unvanlarıyla, boş zaman faaliyetlerine yeterince katılabilme durumları ve daha fazla boş zamana sahip olma istekleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumda öğretim elemanlarının cinsiyeti ve akademik unvanlarının boş zaman faaliyetlerine katılabilme durumları ve daha fazla boş zamana sahip olma istekleri üzerinde bir etkisi olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak, Ankara'da Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda görev yapan öğretim elemanlarının boş zamanların değerlendirme biçimleri incelenmiş, boş zamanlarını daha çok açık alanlarda ve spor tesislerinde değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Öğretim elemanları boş zamanlarında spor yaparak, spor müsabakaları izleyerek, televizyon seyrederek, kitap, dergi ve gazete okuyarak geçirdikleri anlaşılmıştır. Boş zamanlarda spor yapmanın dinlendirici olduğunu ve sağlığa olumlu etki yaptığını söyleyebiliriz. Boş zaman faaliyetlerine katılımlarının iş verimlerini olumlu yönde etkilediği anlaşılmıştır. Boş zaman faaliyetlerine katılmayan öğretim elemanlarının en önemli nedenleri ekonomik yetersizliğinin olduğu ve çalışma tempolarının yoğunluğu olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının, yerleşim biçimleri bakımından daha fazla boş zamana sahip olma istemlerinin farklı olduğu anlaşılmıştır.

Öneriler

Bu sonuçlardan yola çıkarak, öğretim elemanlarına daha fazla boş zaman imkânı sağlanmalıdır. Rekreatif faaliyetlerinin daha verimli bir şekilde değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu sayede daha sağlıklı ve daha verimli bir şekilde çalışma imkânı olacağı söylenebilir.

Kaynaklar

1. Batlaş, A., Batlaş, Z., Stres ve Başaçıkma Yolları. Remzi Kitapevi,18. Basım, İstanbul, 1998.
2. Tezcan, M., Boş Zaman Değerlendirilmesi Sosyolojisi. Atilla Kitabevi, Ankara, 1994.
3. Yetim, A, A., Sosyoloji ve Spor. Topkar Matbaacılık, Ankara, 2000.
4. Efbesler, A., İşgücünün Zaman Kullanımı ve İş Verimliliğini Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler. Milli Prodükdivite Merkezi Yayınları; 350, Ankara, 1987.
5. Karaküçük, S., Rekreasyon : Boş Zamanları Değerlendirme. 3. Baskı, Bağırhan Yayınları, Ankara, 2001.
6. Aydın, M., Kurumlar Sosyolojisi. Vadi Yayınları, Ankara, 1997.
7. Erkal, M, E., Sosyolojik Açıdan Spor. Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1986.
8. Güven, Ö., Türklerde Spor Kültürü. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Türk Kültüründen Görüntüler Dizisi, Sayı: 16, Ankara, 1990.
9. Afyon, Y. A., Hazar, F. C., Saygın, Ö., “Öğretim Elemanları ve Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması”, 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi 2.Cilt (26-27 Mayıs 2000, Gazi Üniversitesi, Ankara), Sim Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, 2000, s.161-168.
10. Pular, A., “Üniversitede Görev Yapan Öğretim Elemanları ve İdari Personellerin Boş Zamanlarının Sporla Değerlendirme Eğilimlerinin Araştırılması (Kırıkkale Örneği)”, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı (10-11 Ekim 2003, Gazi Üniversitesi Ankara), Sim Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, 2003, s. 427-433.

11. Özdemir, Ç., Gazi Üniversitesi Öğretim Elemanlar Profili. s.123, Ankara, 2003.
12. Çubuk, M., Turizmin Dinlenme-Eğlenme ve Boş Zamanları Değerlendirme İle Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım. Mimar Sinan Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1984.
13. Erkal, M, E., Güven, Ö., Ayan, D., Sosyolojik Açından Spor. Der Yayınları, İstanbul, 1998.
14. Çubuk, M., Karabey, H., Seymen, Ü., “2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu 1977. Gelecek İçin Çevreselci Bir Düşünce Gerçekliliği”, Turizmin Dinlenme-Eğlenme ve Boş Zamanları Değerlendirme İle Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım. Editör: Çubuk, M., Mimar Sinan Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1984, s. 55-89.
15. İmamoğlu, A. F., “İki binli yıllara doğru Türk Sporuna üzerine bazı gözlemler”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, C: 8, (1): s. 9-19, 1992.
16. İkizler, H, C., Sporda Sosyal Bilimler. Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.
17. Ergin, G., “Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Seminer Sonuçları”, OTDÜ, Ankara, 1973, s. 29
18. Gökçe, B., Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları. M.E.B Yayını, Ankara, 1984.
19. Müftügil, S., “Dinlenme ve Turizm İlişkisi”, Derleyen: Ş. Yarcın, Seyahat Yönetimi. Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1993.
20. Aslantürk, Z, Amman T., Sosyoloji. Kaknüs Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2000.
21. Genç, D, A., Spor Hukuku. Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.
22. Öztürk, F., Toplumsal Boyutlarıyla Spor. Bağırhan Yayınları, Ankara, 1998.
23. Ekici, S., Soyer, F., Özmaden, M., “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinlikleri Üzerine Bir Araştırma” 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi 2.Cilt (26-27 Mayıs 2000, Gazi Üniversitesi, Ankara), Sim Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, 2000, s.169-181.